

Nr 557.

Av herr **Lithander**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 275, angående bildande av en fond hos Aktiebolaget Jordbrukarbanken, avsedd att möjliggöra avveckling av vissa krediter åt Svenska lantmännens riksförbund och därtill anslutna föreningar.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 275 till riksdagen angående bildandet av en fond hos A.-B. Jordbrukarbanken, avseende att möjliggöra avvecklingen av vissa krediter åt Svenska Lantmännens Riksförbund och därmed anslutna föreningar anhåller jag att få giva uttryck åt den uppfattningen, att det vore en ur alla synpunkter önskvärdare lösning, om den tanke fullföljdes, som regeringen förra året var inne på, nämligen att avveckla Jordbrukarbanken.

Jag ber att få erinra om, att redan vid Jordbrukarbankens tillkomst uttalades från olika håll starka betänkligheter emot vad som då blev riksdagens beslut. För min del tillät jag mig enligt andra kammarens protokoll nr 22 år 1923 att påpeka, att statsutskottet efter en anmärkningsvärt kort prövning föreslagit riksdagen att använda 15 miljoner kronor till tecknande av aktier i ett för övertagande av Svenska Lantmännens bankrörelse bildat aktiebolag, därvid framhållande, att »den gåva som regeringen här kommer med till lantbruket, är helt säkert till för att förverkliga en gammal socialdemokratisk programpunkt, nämligen åstadkommande av en statens affärsdrivande bank».

Vidare påvisade jag, »att det är inte bara dessa 15 miljoner kronor, som komma att tagas av skattemedel, utan har riksdagen och regeringen en gång tagit denna bank under armarna, så kan man sedan inte längre draga sig tillbaka. Saken är då redan prejudicerad och måste ha sin gång. Det finns också måhända även andra företag, som befinna sig i samma läge och vilka regeringen har samma anledning att taga hand om. Vi veta faktiskt inte, vad vi ge oss in på för ett sluttande plan».

Vidare tillät jag mig »alldeles bestämt varna andra kammaren och riksdagen för att gå fram på den väg som här ifrågasättes. Vi få icke handskas med skattemedlen som här sker. Vi må kalla dessa medel för lånemedel eller vad som helst, det kan icke förnekas, att om riksdagen skall satsa pengar i en bank som är på fall, det icke kan bliva fråga om lånemedel. De kunna kallas lånemedel, men dessa lånemedel måste täckas med skattemedel».

Utvecklingen har visat, att dessa farhågor blivit besannade.

I det svar, som dåvarande chefen för finansdepartementet, herr statsrådet

Thorsson, under debatten gav, framhöll finansministern bl. a., att »om det förut begåtts något fel i ledningen, så skall sådant förekommas hädanefter».

Den nu föreliggande kungl. propositionen ger vid handen, att det tydligen icke varit möjligt att erhålla en ledning som vetat att begränsa krediterna och att icke ikläda banken sådana engagement, att den sedan behöver komma till riksdagen för att bedja riksdagen hjälpa banken ur svårigheterna.

När år 1929 propositionen förelåg om fortsatt stöd åt Jordbrukarbanken, tillät jag mig vid behandlingen av bankoutskottets utlåtande nr 59 uttala den uppfattningen, »att den enda riktiga linjen att gå fram på i denna fråga vore den, som regeringen först var inne på, nämligen att man skulle avveckla banken och sälja aktieinnehavet samt därmed bevara värdena till statsverket», och väckte med anledning därutav en motion med yrkande, »att Kungl. Maj:t skulle bemyndigas med minsta möjliga förlust för statsverket avveckla statens innehav av aktier, vilket skulle ske med beaktande av, att utgifterna för staten icke överstege det belopp, som det nu enligt Kungl. Maj:ts proposition gäller för staten att träda hjälpande in med». Jag uttalade därjämte, »att det här var fråga om att kasta goda pengar efter dåliga».

Utvecklingen har visat, att även den år 1929 sålunda uttalade meningen varit riktig.

Den enda rationella lösningen av detta problem är tvivelsutan, att riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att med minsta möjliga förlust för statsverket avveckla Jordbrukarbanken, och att detta må ske på ett sätt, som icke går hårdare ut över jordbruket än som vid en lugn avveckling är oundgängligt.

Vid avvecklingen av en verksamhet sådan som den Jordbrukarbanken utövat, särskilt vid dess kreditgivning till Lantmännens Riksförbund, så får man givetvis icke helt bortse ifrån vanliga, bankmässiga synpunkter och det ansvar, som måste påvila var och en som ikläder sig en garantiförbindelse.

Det kan ur det allmännas synpunkt ej vara önskvärt, att den kontroll över ekonomisk skötsel, som delägare i en av enskilda aktieägare innehavd bank genom bolagsstämman kunna utöva på ledningen, utbytes mot att ledningen av en statsägd bank som Jordbrukarbanken ställes under politiskt inflytande, där ingen enskild aktieägare behöver träffas av ekonomisk påföljd på grund av missgrepp, utan de ekonomiska förlusterna överföras på skattebetalarna på ett sätt, som endast är möjligt genom politisk makt, men som i sina konsekvenser är katastrofalt.

För att återföra alla hithörande förhållanden på sunda banor hemställs,

att riksdagen ville besluta att med avslag av Kungl. Maj:ts proposition nr 275 Kungl. Maj:t måtte bemyndigas att med minsta möjliga förlust för statsverket avyttra aktieinnehavet i Aktiebolaget Jordbrukarbanken.

Stockholm den 24 april 1930.

Edvard Lithander.